IWONICZ
W CZASIE PORY ZDROJOWEJ

ROKU

1874.

SPRAWOZDANIE

Z RUCHU I POSTĘPU W ZDROJOWISKU

skreślił

DR. ZYGMUNT BOŚNIACKI

Lekarz zakładu.

KRAKÓW.

NAKŁADEM ZAKŁADU.

Druk W. Korneckiego.

1875.

Zwiększająca się z każdym rokiem liczba gości kąpielnych, obok stopniowego wzmagania się wszystkich gałęzi przemysłu zdrojowego, najwymowniejszym jest dowodem postępu i rozwoju zakładu Iwonickiego.

Porównanie wypadków z trzech lat ostatnich, z wyjątkiem roku 1873, który nie zasługuje na uwzględnienie z powodu panującej cholery, dobitnie przedstawia w cyfrach ten obraz powolnego lecz stałego rozwoju.

W r.	1871,	1872,	1874
Liczba gości kąpielnych	947—	1,040—	1,105
Liczba wydanych kąpieli	19,033—	22,106—	23,768
Rozesłano wody flaszek	39,654—	40,643—	43,040
Rozsprzedano soli iwonickiej funt.	1,606—	2,084—	2,710

Skuteczność wód iwonickich, odpowiednie i różnorodne urządzenia lekarskie, przyjemny i tani pobyt, wśród orzeźwiającego górskiego powietrza i balsamicznej woni uroczych lasów, sprawiły, że w latach ostatnich nietylko publiczność pozbyła się zakorzenionych oddawna uprzedzeń, zaczynając coraz liczniej do Iwonicza przybywać, ale i lekarze, o czem przekonać się można z dołączonego poniżej spisu lekarzy wysyłających chorych do Iwonicza, w którym znajdujemy nazwiska prawie wszystkich celniejszych lekarzy krajo-

wych, oraz znakomitszych lekarzy zagranicznych, zwłaszcza z krajów sąsiednich.

Obecnie przybywają do Iwonicza chorzy nie tylko z ziem polskich i pogranicznych okolic Węgier, tudzież z Księztw naddunajskich, jak to miało dawniej miejsce, lecz nawet z odległego Wschodu, o czem przekonywają nas listy gości zdrojowych, ogłaszane w czasopismie „Zdrojowiska.“ Słowem zakres ludności dostarczającej chorych do Iwonicza znacznie się rozszerzył, przez co Zakład nasz zaczyna rywalizować z wodami zagranicznemi tego samego rodzaju. Świadczą o tem urzędowe wykazy gości przybywających do Hall i Kreuznach, z których okazuje się, że z każdym rokiem coraz mniej przybywa do tych zdrojowisk osób ze Wschodu pochodzących. Przypuszczać należy, że z czasem nastąpi naturalny zwrot tego rodzaju chorych ku Iwoniczowi, odznaczającemu się, jak wiadomo, szczególnemi właściwościami zdrojów lekarskich, które według słów Prof. Dietla, nie mają równych sobie spółzawodników. Atoli na ten przypływ chorych wtedy tylko można liczyć, gdy Zakład iwonicki pod względem urządzeń balneotechnicznych i wygód dla gości dorówna zakładom zagranicznym.

Usiłowania w tym kierunku, uczynione w zakładzie iwonickim, wykazuję w corocznych sprawozdaniach. Znane są one zresztą i pochlebnie ocenione w rozlicznych korespondencyach w pismach krajowych i zagranicznych umieszczonych. Co było w możności jednej osoby, właściciela Zakładu, wszystko zrobiono. Iwonicz stał się jednym z najpiękniejszych, najprzyjemniejszych, najwygodniej urządzonych zakładów w kraju. Zmienił on tylko w zupełności dawną swą powierzchowność, a z nią także i dawniejszy kierunek.

Trudnem zaprawdę byłoby dzisiaj, liczyć z pokoju swego przez dach otwarty gwiazdy i robić spostrzeżenia astronomiczne, o czem wspomina przed 26ciu laty pewien humorystyczny korespondent.

Lecz wówczas mniej jeszcze dbano wogóle o wygody. Dobry humor pokrywał niedostateki zakładu; obok nielicznych bowiem chorych zbierało się w Iwoniczu wesołe i doborowe grono zdrowych osób celem przyjemnego spędzenia kilku miesięcy w miłem zacisznem ustroniu górskiem Zasłynął wtedy Iwonicz z wesołego życia towarzyskiego i hucznych zabaw, a obraz owego życia kąpielowego zostawił nam nieśmiertelny wieszcz nasz Wincenty Pol w artykule swym „Nieźli są ludzie.“

Obecnie stosunki te całkowicie się zmieniły. Iwonicz stał się czem być powinien, to jest wielkiem przytuliskiem dla chorych, w przeważnej części ciężko chorych, stał się szpitalem letnim, jak to, nie bez pewnego żalu i ubolewania, słyszałem z ust pewnego poważnego obywatela.

W ubiegłym roku administracyjnym szczególniej zwracano uwagę na ulepszenia dawnych urządzeń lekarskich i przysporzenie nowych, uskuteczniono zaś takowe pod kierunkiem znanych w kraju specyalistów: chemika I. P. Aleksandrowicza i inżyniera Zapałowicza, byłego nadinżyniera kolei Karola Ludwika.

Przed rozpoczęciem pory kąpielowej przybył ś. p. Aleksandrowicz, a korzystając z niskiego stanu wody w potoku zakładowym, rozpoczął prace w celu umiejętnego ujęcia nowo odkrytego zdroju „Zygmunta“ (zob. sprawozdanie z r. 1872). Ujęcie to jednak w części tylko udało się.

Wiadomo, że zdrój ten wytryska ze szczeliny poziomego pokładu piaskowca karpackiego, z którego o 13 sążni ku zachodowi główne wytryskują źródła. Pokład ten tworzy dno potoku po którem tenże jakby po kamiennej posadzce przepływa.

Usiłowania ś. p. Aleksandrowicza w celu wyprowadzenia zdroju, wytryskującego w samem łożysku potoku, na brzeg, oraz ujęcia go w oprawę kamienną okazały się niemożebnemi z powodu, że główna szczelina leży w zagłębieniu koryta potoku i liczne ma komunikacje, któremi woda słodka potoku dopływa. Okazała się więc niezbędnie potrzeba zmienienia koryta potoku, na dość znacznej przestrzeni, co jako pracę znaczną, dłuższego czasu wymagającą, odłożono do jesieni, a zdrój odosobniono, o ile się te dało, za pomocą cementu i ujęto tymczasowo w oprawę kamienną. Woda zdroju pobieżnie badana była bezbarwną i zupełnie czystą, woni bardzo silnej gazu siarkowodowego. Smak miała słonawy i mocno siarkowod przypominający, przytem jednak orzeźwiający i przyjemny. Ogólna ilość części zsiadłych wynosiła 35 na 10,000 części wody, a więc w jednym funcie wody = 780 ziarnom było składników zsiadłych 25·9 ziarn.

Jednocześnie naprawiono zdrój chemicznie obojętny Adolfa, uszkodzony z powodu obsunięcia się ilastego brzegu na dość znacznej przestrzeni i utworzenia się skutkiem tego, poniżej dna zdroju, szczeliny przez którą woda uchodziła.

Po odjęciu oprawy i otaczającego muru ubezpieczono dno grubym pokładem nieprzepuszczalnego iłu i cementu i przyprowadzono zdrój ten do dawnego stanu, by spadkiem naturalnym do urządzonych w tym

celu łazienek sprowadzony, mógł służyć do kąpieli spadowych i natryskowych.

Uskuteczniono wreszcie pod kierunkiem ś. p. Aleksandrowicza zamierzoną od lat wielu naprawę Bełkotki. Wiadomo, że zdrój ten, a po ostatniem urządzeniu właściwie zbiornik sztuczny wody zaskórnej, znajduje się w odległości około 15 minut drogi od zakładu w stronie wschodnio-południowej góry „Przedziwną“ zwanej, w czworobocznem obmurowanem zagłębieniu trzy sążnie szerokości i cztery długości mającem, do którego się schodzi, z dwóch stron przeciwnych po kilku kamiennych schodach, na powierzchni płytami kamiennemi wyłożoną. W pośrodku tej posadzki znajduje się również czworoboczna studnia, około dwie stopy głęboka, do poziomu posadzki kamiennej wodą wypełniona, piękną żelazną balustradą otoczona. Woda tego zbiorniku, jak wspomniałem, nieposiada żadnych wybitniejszych własności chemicznych i służy jedynie do ujęcia, podniesienia efektu, z szumem i szelestem w postaci baniek wydobywających się z dna i ścian gazów węglowodowych, skutkiem czego cała woda tego zbiornika przypomina powierzchnię wrącej wody.

Gazy za zbliżeniem płomienia zapalają się i płoną płomieniem do trzech stóp wysokim, co wśród poważnej ciszy i półcienia dokoła otaczającego lasu, uroczy i zachwycający sprawia widok. Bełkotka znana była w Polsce od najdawniejszych czasów i opisywana przez wszystkich prawie przyrodników naszych. Istniejące tu niegdyś zdroje, odpowiednio urządzone i dachem ceglanym pokryte były *„medicinale virtute celeberrime,“* do których w owym czasie (wiek 17) jak mówi spółczesny *„e toto pene Regno Poloniae et oris externis, Hungaria potissimum quasi ad aquas Siloe con-*

fluit multitudo.“ Nieulega wątpliwości, że w tem miejscu musiał istnieć niegdyś słaby zdrój słono-jodowy, w które Iwonicz obfituje. Utwierdza nas w tem przekonaniu opis skutków leczniczych, jako też wskazań, co do chorób w jakich był polecany. Wśród zawieruchy politycznej w wieku przeszłym źródło a nawet i pamięć o istniejącym tu zakładzie zaginęła. Po odkryciu zaś silnych źródeł słono-jodowych w miejscu dogodniejszem i urządzeniu zabudowania do wdychań gazów węglowodowych w pobliżu zakładu, Bełkotka służy li tylko do podniesienia uroku miejscowości, jako cel przechadzki. W ostatnich latach, z powodu rozpoczętych w pobliżu poszukiwań górniczych nafty, gazy prawie zniknęły i Bełkotka palić się przestała. Właściciel jednak dbały o zachowanie miejsca tego historycznego, jednego z najpiękniejszych w naszym kraju, polecił roboty górnicze zaniechać a zarazem uskutecznić i kosztowną naprawę Bełkotki pod światłem kierownictwem ś. p. Aleksandrowicza. Po dokonaniu tej pracy w r. przeszłym znowu zawołać możemy wraz z poetą:

W cieniu tych lasów, coś tam szemrząc słodko,
Dziś, jak przed wieki, witasz nas Bełkotko!
O jak natchnienie przez duszę przepływa,
Czysty się płomień z twych nurtów dobywa,
A czcią przejęci nad źródłami twemi
Wielbimy Boga w cudach naszej ziemi.
Bo ogień święty i szmer źródła rzewny,
Co tajemniczo z pod ziemi wychodzi,
Jest temu życiu serc naszych pokrewny
Co się z płomieni i łez cichych rodzi.

Wincenty Pol.

Wiersz ten wyryto na płycie marmurowej, która umieszczona zostanie w jednej z ścian murowanych Bełkotkę otaczających; na przeciwnej zaś ścianie ma się umieścić druga płyta z kilkoma wyrazami wdzięczności dla ś. p. Aleksandrowicza w celu uwiecznienia zasług, jakie ten chemik około urządzenia zdrojów iwonickich położył. Celem przysporzenia Iwoniczowi nowych środków leczniczych, któreby na wzrost zakładu korzystnie wpłynąć mogły, postanowił właściciel skorzystać z wielkiej ilości wybornej wody krynicznej, wśród nadzwyczaj korzystnych stosunków topograficznych, urządzić, według projektu sprawozdawcy, zakład leczenia zimną wodą. Korzystając z obecności inżyniera I. P. Zapałowicza polecił temuż wypracowanie szczegółowych planów. Plany te w części już wykonano w jesieni r. przeszłego. W dolinie „Kawalców“ wśród uroczej doliny leśnej zrobiono na przestrzeni pół morga austr. wynoszącej, zbiornik wody do kąpieli zimnych, nad którym wzniesione zostaną odpowiednie zabudowania.

Od zbiorniku tego sporządzono trasę dla wodociągu, którym woda źródlana do zakładu sprowadzoną zostanie, by służyć do ogrzewania kotłów za pomocą pary w łazienkach, (dotąd używano w tym celu wody słono-jodowej) do urządzenia wodotrysków, do warzenia gazonów i t. p.

Po wykonaniu prac powyższych zajął się P. Zapałowicz wykonaniem nowego planu domu łaziebnego, obecnie z wyjątkiem urządzeń wewnętrznych ukończonego budynku. Według planu tego, część jedna nowego domu łaziebnego przed rozpoczęciem pory kąpielowej w r. 1876 wykończoną i do użytku publiczności oddaną zostanie.

Do szeregu licznych ulepszeń należy mnóstwo urządzeń higienicznych, dokonanych w roku zeszłym, jakoto: upiększenia domów mieszkalnych, łazienek, zbiorników, założenie nowych spacerów, licznych gazonów i t. d.

We wszystkich, nawet w drobnych, sprawach administracyjnych, zakład lub publiczność zdrojową dotyczących, kierowano się wskazówkami i radami komisyi zdrojowej, złożonej pod przewodnictwem c. k. starosty powiatu krośnieńskiego z mężów znanych w kraju z dobrej woli i wysokiego wykształcenia.

Pomijając sprawy mniejszej doniosłości, za pośrednictwem komisyi zdrojowej załatwiane, wspomnę tylko o uchwale mocą której polecono sprawozdawcy przygotować:

1) Projekt Statutu i regulaminu służbowego dla zakładu iwonickiego.

2) Projekt prośby do sejmu o uznanie drogi od gościńca cesarskiego przez wieś do zakładu prowadzącej, jako krajowej.

3) Projektu usuwającego przykrości, wynikające z stosunkowo zbyt wielkiej liczby ubogich chorych do zakładu przybywających.

4) Wreszcie uznano zbytnią nizkość obecnej taksy kąpielowej i polecono zarządowi wystosowanie prośby do c. k. Rządu o pozwolenie pobierania wyższej taksy.

Liczny zastęp chorych ubogich,podobnież jak w latach poprzednich, troskliwej doznawał opieki ze strony obydwóch komitetów dla ubogich. Staraniem Wnej Pani Tuszowskiej i Wgo P. Chamca z Ukrainy urządzona loteria fantowa przyniosła czystego dochodu 459 złr. 80 ct. koncert zaś przez p. Czerwińskiego i Miłaszew-

skiego odegrany 87 złr. 50 ct. Fundusze powyższe wraz z sumą 115 złr. w. a. częścią z datków dobrowolnych, częścią z sprzedaży kuponów od funduszów stałych komitetu pochodzących, łącznie w sumie 600 złr. 30 ct. wydane zostały w następujący sposób:

Rozdano ubogim w gotówce . .	211	złr.
W biletach kąpielonych . . .	102	„
Odesłano do Opieki narodowej .	100	„
Razem .	413	„

Pozostałą zaś sumę 247 złr. 30 ct. przyłączono do funduszu stałego, mianowicie kupiono list zastawny Królestwa polskiego na 150 Rubli za 213 złr. 42 ct., resztę zaś wynoszącą 34 złr. umieszczono w lwowskiej kasie urzędności.

Urządzenia odnoszące się do wygody i przyjemności gości kąpielowych, zadawalniały publiczność zdrojową w zupełności. Obecność, oprócz sprawozdawcy, czterech do pięciu lekarzy praktykujących, zapewniała publiczności pożądany wybór i dostateczną pomoc lekarską. Przebywający przez całą prawie porę kąpielową specyalista gimnastyk i baletnik. P. Budkowski udzielał nauki tańca i gimnastyki, ostatniej pod dozorem lekarza zakładu. Apteka prowadzona wzorowo przez I. P. Emperl aptekarza z Komarna zaopatrywała publiczność w żądane środki lekarskie. Nadto na usługi publiczności przebywał stale zdolny cyrulik i fryzyjer.

W restauracyi głównej, utrzymywanej przez p. Stawickiego z Krosna, kuchnia byla dobrą, niemniej napoje i usługa; ceny przystępne. To samo powiedzieć można o restauracyi w domu białym i o kuchni

dla starozakonnych. Cukiernie i piekarnie dostarczały poddostatkiem wybornego pieczywa.

Także pod względem przyjemności i życia towarzyskiego roku zeszłego nic niepozostawało do życzenia. Sprzyjała ku temu piękna pogoda; gry towarzyskie, wspólne wycieczki w pobliskie i odleglejsze okolice, w które, jak wiadomo, obfituje Iwonicz, więcej jak po inne lata były na porządku dziennym. Nadto urozmaicały jednostajność i przyczyniały się do ożywienia towarzyskiego ściągając publiczność najbliższych okolic, liczne koncerta urządzane prawie w każde święto przez znanych w kraju pierwszorzędnych artystów, dalej loterye fantowe, i wreszcie wieczorki tańcujące. A jeżeli może Iwonicz co do świetnych balów w roku zeszłym tradycyonalnej swej sławie niesprostał, położyć to należy na karb przypadku, który w roku zeszłym zgromadził publiczność nieochoczą wcale do tańców, złożoną z chorych dotkniętych w przeważnej części ciężkiemi chorobami, z których znaczna część zwykłe nawet przechadzki przy pomocy wózka lub kuli odbywali.

Ruch gości kąpielnych w zeszłym roku był znaczniejszym niż w latach poprzednich. Ogólna liczba gości jest dotąd najwyższą.

Zakład otwarto 20 Maja; znaczniejszy zjazd rozpoczął się wcześniej jak po inne lata, gdyż już w połowie Czerwca. Zakład zamknięto dnia 20 Września.

Ruch gości ze względu na czas przybywania i opuszczania zakładu był następujący:

	przybyło	ubyło
w Maju . .	34	—
w Czerwcu .	553	4
w Lipcu . .	396	307
w Sierpniu .	114	579
we Wrześniu	8	215

Najwyższa liczba równocześnie bawiących w zakładzie gości kąpielnych wynosiła 182 osób i przypada na dzień 19 Lipca.

Ogółem przebywało u zdrojów iwonickich w ciągu pory kąpielnej 1874 r. osób 1105, które stanowiły 549 osobnych drużyn.

Z powyższej liczby było:

1) Właściwych chorych 865
2) Osób chorym towarzyszących . 109
3) Służby wszelkiego rodzaju . 131.

Co do płci między 865 chorymi gośćmi zdrojowemi było:

1) Osób płci męzkiej dorosłych . 220
dzieci poniżej lat 10 . . . 152

Razem . 372.

Osób płci żeńskiej:

1) Dorosłych 351
2) Dzieci poniżej lat 10 . . . 141

Razem . 493.

Większą o 247 osób połowę powyższej liczby stanowili starozakonni.

Co do pochodzenia zauważono następujący stosunek:

	było osób
Z Galicyi wschodniej	601
Z Galicyi zachodniej	34
Z Królestwa polskiego, z Litwy, Wołynia, Podola i Ukrainy	55
Z Niemiec	20
Z Mołdawii i Wołoszczyzny	11
Z Rossyi	38
Z Węgier	14
Razem .	1105

Wykazy powyższe nieobejmują osób, które dla zwiedzenia zakładu, krótki tylko czas w zakładzie bawiły. Liczba osób takich wynosiła około 300.

Przeważna liczba gości kąpielowych przebywała u wód iwonickich w celu leczenia samoistnego; zaś celem leczenia dopełniczego udało się do Krynicy osób 31, do Żegestowa 17, do Bardjowa 4, do Francensbadu 9, do kąpieli morskich 7; przybyło zaś z Francensbadu osób 11, z Krynicy 4, z Ems 2, z Rabki 3. Ruch w łazienkach był w roku ubiegłym posuniętym do ostatecznych granic możliwości.

Przez przeciąg pełnego sezonu (od ostatnich dni Czerwca do połowy Sierpnia) łazienki zajęte były od pierwszego brzasku dnia do późnej nocy. Mimo chwilowych nieporozumień i skarg zarząd potrafił zadość uczynić życzeniom kąpiącej się publiczności.

Ogółem rozdano kąpieli 23,768 (o 1668 więcej jak w r. 1872) a mianowicie:

1) Słono-jodowych.

Dla dorosłych (klasy I i II) .	12,682
Dla dzieci	8,421
Nasiadowych	13,99.

2) Kąpieli ze zdroju Adolfa.

Dla dorosłych 790

Dla dzieci . . . . 102.

3) Kąpieli żelezistych . . . . . 384.

Z liczby powyższej udzielił zakład dla ubogich bezpłatnie:

Dla dorosłych 1040

Dla dzieci 212

Nasiadowych 72

Razem . 1324.

Również dla ubogich za pośrednictwem komitetu dla ubogich za połowę zwykłej ceny:

Dla dorosłych 785

Dla dzieci 210

Razem . 995.

Rozliczając liczbę wydanych kąpieli 23768 na 865 w zakładzie przebywających chorych przypada na jednego chorego w przecięciu 27½ kąpieli.

Najwyższa liczba kąpieli w jednym dniu wydanych wynosiła 484 i przypada na dzień 24 Lipca.

Wód iwonickich we flaszkach szczelnie zakorkowanych etykietami i kapslami zaopatrzonych, w pakach po 40 flaszek mieszczących, rozesłano:

Pak 1057 czyli flaszek . . . 42,280

Do drobnej sprzedarzy przy źródle flaszek 760

Razem . 43,040.

Ilość ta przedstawia najwyższą liczbę, jaką w Iwoniczu osiągnięto.

Sprzedano na kąpiele w beczkach wiader 134.

Soli wywarzanej z wody iwonickiej pochodzącej ze zdrojów słono-alkalicznych jod i brom zawierających Karola i Amali, do kąpiel używanej, sprzedano na miejscu i rozesłano w skutek zamowień 2710 funt. *)

Sól iwonicką sprzedawano dotąd jedynie w zakładzie. Na przyszłość postanowił zakład w większych miastach porobić składy soli iwonickiej i takową wprowadzić w handel. Sòl tę rozbierał chemicznie w przeszłym roku I. P. Aleksandrowicza Wypadki tego rozbioru są następujące:

W 100 częściach sól iwonicka zawiera:

Chlorku sodu (Na Cl)	81·378
Chlorku potasu (K Cl)	0·951
Jodku sodu (Na I)	0·107
Bromku sodu (Na B)	0.195
Węglanu sodowego (NaO, CO_2) .	16·521
Węglanu litowego (LO CO_2) . .	0·105
Istot orgnicznych	0·162
Składników nierozpuszcz. w wodzie **)	0·581
Razem . .	100·000

Mułu iwonickiego do okładów sprzedano na miejscu i rozesłano na zamówienia kadzi 6.

Żętycy sprzedano kwart 1003.

Wód lekarskich sprowadzanych we flaszkach spotrzebowano w zakładzie w czasie ostatniej pory kąpielowej:

*) Woda iwonicka według orzeczenia I. P. Aleksandrowicza nie jest przydatną do robienia ługów.

**) Składających się z węglanu wapniowego, węglanu magnowego, fosforanu glinowego, niedokwasu żelaza i kwasu krzemowego.

Krynickiej	104
Żegiestowskiej	307
Szczawnickiej	356
Pilnawskiej	94
Frydrychshallskiej . . .	102
Peszteńskiej	40
Vichy	20
Marienbadzkiej	48
Karlsbadzkiej	86

Dla praktyki lekarskiej, oprócz sprawozdawcy, przebywali stale przez cały przeciąg pory kąpielowej następujący lekarze: Dr. Jan Lewicki z Gorlic, Dr. Stanisław Czerkawski z Czerniowiec, Dr. Józef Dukiet z Rymanowa. W przejeździe zwiedził zakład Dr. Stella Sawicki Inspektor szpitali krajowych, krótszy zaś lub dłuższy przeciąg czasu przebywali następni lekarze: Dr. Wein c. k. lekarz powiatu z Krosna, Dr. Wieser c. k. lekarz brygady honwedów z Koszyc, Dr. Demytrykiewicz c. k. lekarz powiatowy z Tarnowa, Dr. Wilczek c. k. lekarz pułkowy z Brzeżan, Dr. Wagner lekarz kolejowy ze Lwowa, Dr. Reis z Dukli, Dr. Świrski z Wiednia, Dr. Chumiecki z Krosna, Dr. Gutmann z Mołdawii. Nadto przebywał dla praktyki Mag. Chir. Gizelt dentysta ze Lwowa.

Chorym do zakładu przybyłym polecali zdroje iwonickie następujący pp. Dr. Dr. Abgarowicz, prof. Arlt Babiński, Baizer, prof. Bamberger, Barb, prof. Biesiadecki, Bertleff, prof. Bryk, Bromberg, Broniewski, Bosniacki, Butrym, Buszek, prof. Chałubiński, prof. Czyżewicz, Chumiecki, Czerkawski, Czernkowski, prof. Dietl, prof. Duchek, prof. Dumreicher, Demetrykiewicz, Denaro-

wski, Dylewski, Dokupil, Dobrowolski, Dukiet, Dygdalewicz, Domański, Dubikowski, Dorn, Dobiasz, Diamantsztein, Ebersohn, Ettinger, Eslinger, Fierich, Freisinger, prof. Finger, Feingold, Fleiszmann, Gasparkiewicz, Gąsiorowski, Gębarzewski, Głowacki, Glaser, Grabkowicz, Grabowicz, Grünfeld, Grünstein, Głogowski, Grzybowski, Grader, Garbaczyński, Gottlieb, prof. Hawranek, Harth, Hoffmann, Hinze, Horak, Hirschberg, Harajewicz, Humieniecki, Hausner, Janosz, Jasiński, Jordan, Isaak, prof. Jakubowski, Jaszczurowski, Jankiewicz, Janda, Januszkiewicz, Komarnicki, Kadler, Kopczyński, Karpiński, Krzeczunowicz, Kohn, Kasprzycki, Kolischer, Kotowicz, Kotowicz, Koller, Kralczyński, Kaster, Knilner, Kaczkowski, Kannegisser, Krzyżanowski, Kamieniecki, Kohn, Kijas, prof. Korczyński, prof. Lumpe, Lechowski, Lachowicz, Lityński, Liperes, Lorenz, Longchamps, prof. Madurowicz, Mozer, Michałowicz, Madejski, Mroczkowski, Mańkowski, Mecker, Molędziński, Malina, Medwej, Macudziński, prof. Nagel, Niesiołowski, Noskiewicz, Nowiński, prof. Natanson, prof. Neuhauser, Nimhin, Ostaszewski, Opolski, Oleksy, Oswald, Pietrzycki, Plech, Portig, Ptaszyński, Porres, Pedenkowski, Przybylski, Paszkowski, Roth, Richter, prof. Rektorzyk, Roter, Reizes, Rauch, Reifer, prof. Rydel, Rożański, Rappaport, Reisinger, prof. Rosner, prof. Skibiński, Stocklef, Skalski, Schutzer, Starkel, Schornstein, Serkowski, Segel, Szczepański, Schmidt, Sawicki, Sitarski, Swirski, Stupnicki, Sakoziano, Szewczyk, Senft, Szeliga, Studziński, Stępiński, Unger, Wituszyński, Wein, Weigel, Wagner, Wągrowski, Winkowski, Warszauer, Wolan, Wołek, Wykowski, Wysocki, Wilczek, Witz, Weinreb, Warmann, Widmann,

Ziembicki, Załoziecki, Zbyszewski, Zagórski, Zborowki, Zajkowski, prof. Zeisl.

Choroby jakie zauważyłem u chorych, leczących się w Iwoniczu w czasie pory kąpielowej 1874 r., a zostających pod moją opieką lekarską (przypadków 542) oraz u chorych zostających pod opieką Szanownych kolegów mianowicie: Dr. Kucharskiego (przypadków 92), Dr. Czerkawskiego (przypadków 81), razem w przypadkach 715 — odnosiły się do następujących działów chorobowych:

1. Zołzy	421
2. Choroby części płciowych u niewiast	118
3. Kiła	94
4. Choroby skórne	24
5. Gościec i dna	16
6. Choroby stawów i układu kostego	11
7. Choroby oczów	6
8. Chorób do działów powyższych nienależących	25
Razem .	715.

I. Zołzy.

Z 42 przypadków było chorych mężczyzn 88, kobiet 121, dzieci poniżej lat 10 185. Z powyższej liczby leczyło się po raz wtóry 52.

Odmiany pojedyncze (w przypadkach powikłanych a potiori denominatio) przedstawiały następujące liczby:

A.	Choroby gruczołów	282
B.	" stawów i kości	52
C.	" skóry i tkanki podskórnej	39
D.	" błon śluzowych	14
E.	" oczów	23
F.	" uszów	11
	Razem .	421.

A. Choroby gruczołów

przedstawiały co do odmian stosunek następujący:

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi.
Obrzęknienie ust, nosa, policzków, obrzmienie gruczołów podszczękowych, karkowych, szyjnych i pachwinowych . . .	196	49	121	26
Ropienia gruczołów	58	14	37	7
Obrzmienia i przerostu migdałów	21	3	16	2
Obrzmienia gruczołu tarczowego	7	—	5	2
Razem . .	282	66	179	37

B. Choroby stawów i kości

(przypadków 52).

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi.
Zapalenie stawów: łokciowego 7, kolanowego 6, biodrowego 3, skokowego 2, napiętkowego 3, wielostawowego 8 . . .	29	—	18	11
Ropienia kości i martwicy: kości czołowej 1, goleni 4, żeber 2, kręgów 3, śródstopia 6, palców i paluchów 7	23	3	8	12
Razem . .	52	3	26	23

C. Choroby skóry i tkanki podskórnej

(przypaków 39).

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi.
Wyprysku	19	9	10	—
Świerzbiączki	3	—	2	1
Łuszczu	2	—	2	—
Zapalenia tkanki podskórnej	3	—	2	1
Wrzodów skórnych	12	—	8	1
Razem . .	39	12	24	3

D. Choroby błon śluzowych

(przypadków 14).

Nieżytu przewłocznego i owrzodzenia błon śluzowych nosa	12	2	8	2
Nieżytu pochwy macicznej u dziewcząt	2	1	1	—
Razem . .	14	3	9	2

E. Choroby powiek i oczów

(przypadków 23).

Zapaleń przewłocznych powiek	9	3	5	1
Zapaleń przewłocznych spojówki i rogówki	14	2	10	2
Razem . .	23	5	15	3

F. Choroby uszów

(przypadków 11).

Zapaleń przewodu śluzowego zewnętrznego	8	1	6	1
Z ropieniem kości	3	—	1	2
Razem . .	11	1	7	3

II. Choroby części płciowych niewieścich.

(Przypadków 118, a mianowicie):

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi
Nieprawidłowego czyszczenia miesięcznego	3	1	2	—
Nieżytu pochwy macicznej i macicy . . .	13	4	9	—
Zapalenia przewłocznego macicy	18	4	9	5
Zapalenia macicy z wysiękiem środmiąszowym z nagięciem lub opadnięciem . .	39	—	21	18
Wypocin otrzewnej macicznej	5	—	4	1
Włókniaka macicy	7	—	4	3
Raka macicy	3	—	—	3
Zapalenia przewłocznego jajników	18	—	11	7
Torbieli jajników	6	—	1	5
Obrzmienia i ropienia sutek kobiecych . .	6	3	3	—
Razem . .	118	12	64	42

III. Kiła

znachodziła się w ogóle w przypadkach 94; z tych u mężczyzn 53, u kobiet 28, u dzieci 6, w szczególności było:

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi
Wrzodów pierwszorzędnych	6	4	—	2
Wrzodów wtórorzędnych i obrzmień gruczołów	16	4	10	2
Nieżytu przewłocznego i owrzodzenia błony Szneidera, gardziela, jamy ust	17	2	13	2
Kłykciowin	2	2	—	—
Guzów i guzików	2	—	2	—
Sękowca	4	—	2	2
Łuszczu kiłowego i plam	13	2	6	5
Bolów okostnej, przerostu kostnego	20	13	11	6
Martwicy kostnej	3	—	3	—
Kiły dziedzicznej	9	2	6	1
Zapalenia tęczówki	2	1	1	—
Razem . .	94	23	53	18

IV. Choroby skórne

(przypadków 24).

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi.
Wyprysku	8	1	6	1
Łuszczu	4	—	4	—
Trądziku	2	—	2	—
Lupus	2	—	1	1
Swierzbiączki	2	—	2	—
Strupnia woszczynowatego	2	2	—	—
Wrzodów na odnogach dolnych	4	—	4	—
Razem	24	3	20	1

V. Gościec i dna

(przypadków 16).

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi.
Bólów gośccowych rozmaitych mieśni	13	4	9	—
Dny w stawach	3	—	2	1
Razem	11	4	11	1

VI. Choroby stawów i układu kostnego

(przypadków 11).

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi.
Zapalenia przewłocznego stawów	4	—	3	1
Ropienia i martwicy kości	2	—	2	—
Krzywicy	5	—	4	1
Razem	11	—	8	2

VII. Choroby oczów

(przypadków 6).

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi.
Zapalenia przewłocznego rogówki	1	—	1	—
" " tęczówki	2	1	1	—
" " siatkówki	3	—	1	2
Razem	6	1	3	2

VIII. Chorób rozmaitych do powyższych działów nienależących

(przypadków 25).

Nazwa choroby.	Było przypadków w ogóle	Uleczonych	Polepszonych	Nie doznało żadnej ulgi.
Gruźlicy lżejszego stopnia	4	—	4	—
Nieżytu oskrzelowego	3	2	1	—
Astmy nerwowej	1	—	1	—
Wady serca	1	—	1	—
Nieżytu żołądka	3	2	1	—
Zawału wątroby i śledziony	8	—	5	3
Choroby Brigtha	2	—	1	1
Raka trzustki	1	—	—	1
Padaczki	2	—	1	1
Razem . .	25	4	15	6

Po zestawieniu powyższych wykazów okazuje się następujący ogólny wypadek leczenia. Z przypadków 715 uleczyło się 136, doznało znacznego polepszenia 435; pozostało zaś bez ulgi 144 czyli, obliczając na 100., pozostałych bez ulgi w stosunku do ogólnej liczby było 16%. Wypadek ten nieco mniej korzystny w porównaniu z latami dawniejszemi, położyć należy na karb wiekszej liczby, jak w innych latach, ciężkich przypadków chorobowych, w których nie tylko o polepszeniu, lecz nawet o chwilowej uldze mowy być niemogło.

Z ogromnej zaś liczby wypadków chorobowych z przebiegiem pomyślnym, któreby bez wyjątku zasługiwały na opisanie i podanie do szerszej wiadomości, stosując się do szczupłych ram sprawozdania, wybrałem tylko kilka wybitniejszych i takowe jako pouczające przykłady skuteczności wód iwonickich podaję.

1) Chłopiec 15 letni z Przemyśla, dobrze zbudowany, źle odżywiony, blady, obrzękły, obraz ustroju łymfatycznego. Szyja wieńcem blizn i wrzodów okolona, gruczoły szyjne, splotów podpachowych i nadobojczykowych częścią zropiałe, częścią ropiejące. Wrzody z brzegami postrzępionemi i w różnych kierunkach głęboko podminowanowanemi wysączają ciecz żółtawą surowiczo-ropiastą. Stan taki zresztą niebolesny trwał od lat 5 i leczony był jodkiem potasu, tranem i rozmaitemi maściami.

Po 7 tygodniowym leczeniu zdrojowem, mianowicie po używaniu zdroju Karola z żętycą i małych dawek Józefa, 42 kąpieli i nieustannych okładów z wody Karola, jakoteż przyżeganiu azotanem srebrowym, wrzody bez wyjątku zabliźniły się a chory oprócz kilku powiększonych gruczołów zdrowy do domu odjechał.

2) Dziewczynka 7 lat wieku licząca, z Tarnowa w wysokim stopniu skrofuliczna niedokrewna, przybyła z próchnieniem kości nosowych. Choroba trwała od lat dwóch, a próchnienie doszło do znacznego stopnia, albowiem grzbiet nosa przedstawiał wklęsłość 4 linije wynoszącą, kości nosowe, w dotknięciu jakby rozpulchnione, przybrały położenie więcej poziome, przez co bezkształtność nosa spłaszczonego tem więcej występowała. Błona śluzowa nosa obrzmiała, w kilku miejscach owrzodziała, wysączała płyn cuchnący żółtawo-wodnisty.

Poleciłem wodę ze zdroju Amelii z żętycą, wstrzykiwanie z innej wody Karola co 2 godziny do przewodów nosowych i kąpiele 28° później dodatkiem soli wzmocnione. Wśród leczenia powyższego w 4 tygodniu odpływ z nosa zupełnie ustał, a po 8 tygodniach,

gdy chora zakład opuszczała, chorobę można było uważać za ukończoną, gdyż błony śluzowe przewodu nosowego nieprzedstawiały zadnych zboczeń, kości nosowe w dotknięciu wyraźnie stwardniały, a nawet wklęsłość grzbietu nosa nieco się pomniejszyła.

3) Chłopczyk 9 letni z Czerniowiec wątłej budowy, nieźle odżywiony, w Iwoniczu po raz drugi przebywający. W r. 1872 badanie wykazało próchnienie kręgów lędzwiowych wskutek czego powstał ogromny ropień napływowy w okolicy pachwiny lewej. Zabliźnienie się ropnia, jakoteż usunięcie się wszystkich przypadów chorobowych, z jakim pacjent wówczas zakład opuścił, jakoteż stan zupełnie zadawalniający w czasie roku następnego uważali rodzice jako zupełne uleczenie, gdy na wiosnę r. 1874. stan ten znów, wskutek uderzenia jak mi podano, powrócił.

Chory przybył do zakładu w znacznym stopniu wynędzniały, z trudnością i tylko zapomocą laski mógł się przechadzać. Okolica kręgów lędzwiowych znacznie obrzmiała, i bolesna, w pachwinie lewej 3 głębokie otwory, wysączające w znacznej ilości płyn cuchnący żółtawo-wodnisty.

Po 10 tygodniowem leczeniu, polegającem na używaniu z początku Amelii później Karola z dodatkiem żętycy, okładów miejscowych z mułu iwonickiego wzmocnionego dodatkiem soli, jakoteż dziennie dwóch półgodzinnych kąpieli 28° R., obrzmienie i bolesność kręgów ustąpiła w zupełności, przetoki w pachwinie zabliźniły się, a chory dobrze wyglądający zakład opuścił.

4) Mężczyzna lat 30 liczący, dobrze zbudowany, słabo odżywiony. Na napletku stwardnienie wielkości cwancygiera, na kończynach górnych 5 wrzodów z dnem zanieczyszczonem, brzegami poszarpanemi, na policzku

prawym w okolicy kości licowej guz wielkości orzecha laskowego, gruczoły karkowe powiększone. Poprzedzał przed rokiem wrzód pierwszorzędny na napletku. Odtąd pacjent leczony był rtęcią lub jodem prawie bez skutku.

Czterdzieści wcierań szaruchą wzmocnionych i 40 kąpieli iwonickich uwolniło chorego od wszystkich powyższych objawów chorobowych.

5) Mężczyzna 35 lat liczący, wynędzniały cierpi od lat 3—4 nieznośne bóle w kościach długich i wysypkę różnego kształtu, która to znikając, to znów występując, ciągle prawie chorego niepokoiła. Obydwie kości goleniowe szczególniej zaś lewa zgrubiała i w dotknięciu bolesna. Na źle wyleczony wrzód miękki używał następnie przez lat 5, powiększej części sam, bez porady lekarzy szaruchy, jodu i najrozmaitszych odwarów, które mu żołądek tak posuły, że w końcu żadnego prawie stałego pokarmu przyjąć nie był zdolny.

W takim stanie przybyłemu poleciłem małe dawki Karola, z dodatkiem zleconej żętycy, okłady z wody wzmocnionej solą i kąpiel codziennie. Po dwu tygodniach, gdy stan żołądka się poprawił, rozpocząłem wcierania szaruchy, po 36 wcieraniach bóle okostne ustąpiły, wysypka zupełnie ustąpiła, zgrubienie kości zmniejszyło, stan ogólny się poprawił, dokończyły zaś leczenia solą wzmocnione kąpiele i używanie zdroju Karola przez następne 4 tygodnie.

6) Chłopiec lat 12 liczący z Ekaterynosławu przybył po raz drugi z rozpoznaniem prof. Dietla „Kiła dziedziczna“ ze grubieniem łopatki i obojczyka prawego, jakoteż wszystkich prawie kości długich, szczególniej zaś kości przedbarkowej prawej, przez co ruchy stawu łokciowego, niezajętego zresztą, były upośledzone

i z powodu bólu prawie niemożliwe. Rozpoznanie w obec anamnezy jakoteż w obec okoliczności, że cała familia, bowiem rodzice jakoteż młodsza siostra pacjenta wybitne ślady przebytej choroby nosiła, nie mogło ulegać wątpliwowości.

Leczenie zdrojowe, zdrój Karola 50 kąpieli solą wzmocnionych i okłady z Karola po raz pierwszy przez ośm tygodni trwające, wspierałem jodkiem potassu po 3—4—5 ziarn dwa razy dnia, a chory ze znacznym polepszeniem zakład opuścił; w roku ubiegłym leczenie to, w ten sam sposób powtórzone sprowadziło prawie zupełne uleczenie, albowiem oprócz nieznanego wcale niezawadzającego zgrubienia kości przedbarkowej prawej, wszystkie inne przypadłości chorobowe ustąpiły..

7) Kobieta 32 lat licząca, z Lubelskiego, od kilku lat zamężną, przybyła do Iwonicza po raz pierwszy przed dwoma laty. Cierpiała ona od pierwszego roku swogo zamężcia na upławy białe, którym towarzyszyło uczucie pełności ciśnienia i palenia w międzykroczu. Z postępem czasu wzmogły się te przypady, a do nich przzłączyły się jeszcze drażliwość i nadczułość pochwy. Dłuższe trwanie zboczeń tu wymienionych doprowadziły chorą do stanu bardzo przykrego macinnictwem zwanego. Przy badaniu znalazłem przerost macicy, powstały skutkiem długotrwałego zapalenia połączony z upławami macicznemi i pochwowemi, opadnienie macicy, i owrzodzenie części pochowej. Pacjentka zamożna, szukała rady nietylko u lekarzy bliżej niej zamieszkałych, lecz pozostawała dłuższy czas w Krakowie, stosując z wielką pilnością środki przez najbieglejszych lekarzy zalecone.

Wszelkie środki zbyt małą i to chwilową tylko przynosiły ulgę. Przypiekania części pochwowej azotanem śrebrowym nie znosiła pacjentka, gdyż sprawiały nadzwyczajne rozdrażnienie, a wskutek tego ogólne pogorszenie wszystkich przypadłości. Pacjentka wyglądała dobrze, narzekała jednak na wielki upadek sił. Czyszczenia miesięczne odbywały się ze znacznemi boleściami w okolicy krzyżowej były obfite i trwały 6 do 8 dni.

Ośmiotygodniowe leczenie zdrojowe prowadzone za pomocą miernego używania zdroju Karola, kąpieli, oględnych wstrzykiwań i okładów mułowych sprowadziły przed dwoma laty znaczne polepszenie; upławy i drażliwość pochwy prawie zupełnie ustąpiły, ciśnienie na międzykrocze zmniejszyło się, czyszczenia miesięczne były mniej bolesne, część pochwowa macicy co do objętości zmniejszała a niektóre nadzerki zupełnie się zagoiły.

W roku przeszłym pacjentka przybyła powtórnie, polepszenie z jakim chora z Iwonicza wyjechała utrzymało się dotąd. Nadzerki były zagojone, a skarżyła się jedynie na przykre parcie na międzykrocze, niepokój ztąd pochodzący i przypadłości maciczne, ściskanie w okolicy szyi i spazmy. Chociaż w skutek zmniejszenia się objętości macicy i opadnienie nieco się wmniejszyło, to nie doszło ono do tego stopnia, aby chora wolną pyła od parcia, osobliwie dni kilka przed czyszczeniem miesięczem.

Powtórne 10 tygodniowe leczenie u wód iwonickich usunęło prawie zupełnie i te dla pacjentki przykre uczucie, a więcej jeszcze pocieszało ustąpienie przypadłości histerycznych i przybytek sił, który pacjentce za dowód zupełnego uleczenia się służyły.

8) Mężczyzna 40 letni z Rymanowa zachorował na gościec ostry przed rokiem. Wysięk zajął wszystkie prawie stawy kończyn dolnych i niektóre kończyn górnych. Cierpiał silną gorączkę i nieznośny ból w obrzmiałych stawach. Stan taki trwał 5 tygodni, po których ból i gorączka ustąpiły, obrzmienie stawów zmiejszyło się połowę, chory spostrzegł że miał kończyny dolne zupełnie bezwładne. Gdy środki polecane przez lekarzy miejscowych przez przeciąg 3 miesięcy okazały się bezskutecznemi, chory w zakładzie iwonickim przybył szukać pomocy.

Blady w wysokim stopniu osłabiony i wychudzony, stawy biodrowe i kolanowe miernie obrzmiałe w dotknięciu niebolesne, skóra na nich prawidłowa. Mięśnie kończyn górnych a szczególniej dolnych nadzwyczaj wątłe, wiotkie i spłaszczone, wszelkie ruchy kończynami dolnemi niemożebne, uczucie przytępione. W naczyniach krążenia oddychania i trawienia nie odstrzegłem zmian chorobowych.

Chory pozostawał w Iwoniczu 9 tygodni; w czasie tym poleciłem mu wodę żegiestowską z leconem mlekiem, kąpiele słono-jodowe przez ½ godziny 28° codzienne i okłady mułowe na zajęte stawy.

Wśród tego leczenia stan ogólny poprawił się i chory odzyskał częściowo władzę po 6 tygodniach, gdy zaś opuszczał zakład, bezwład ustąpił w zupełności a stawy prawie w stanie zupełnie normalnym.

Stan zdrowia w zakładzie był zupełnie zadawalniający.

Oprócz dwóch przypadków zimnicy i jednego lekkiego duru u dziecka, przez cały przeciąg pory kąpielowej, nie było żadnych chorób ostrych.

Spostrzeżenia meteorologiczne.

Ciśnienie powietrza w liniach paryzkich

Dzień	Czerwiec.								Li-			
	Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.	Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.	Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.	Średnie ciśnienie powietrza	Średnia ciepłota barometru	Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.	Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.
	god. 7.		god. 2.		god. 10.				god. 7.		god. 2.	
1	20·9	16·	21·	18·	21·1	22 5	21·	16.2	25·7	11·	23 9	16·
2	26·6	16	26·5	21·	26·	14·	26·4	17·	24·	15·	25.3	16·
3	25 8	13·	26·	21·	26·	16·	26·	16·6	25·8	16·	26 3	22·
4	25 9	17·5	26·1	21·	25·7	16·	25·9	18.2	26·1	16·	26 4	20·8
5	26·1	12·6	25 6	15·	25·3	13 5	25·6	13.8	25 4	21·	25·2	20·4
6	24·4	14·	25·8	19·	24·8	14·	24·3	15·7	24·7	16·	25 1	17·3
7	24 8	15·	25 1	18·	24·6	13 5	24·8	15·5	25.4	18·	26 4	18·
8	24 8	15 5	25 4	19·	25·6	14·	25·5	16·2	25·8	17	25 9	19·5
9	26 7	18·	27·	17	26·1	14·	26·8	16·3	26·1	20·	26 3	20.
10	24·8	17·5	25·	18.	22 9	15·	24·2	16·8	25·6	20·	25·7	19 5
11	22·8	14·	25·7	11·5	24·4	14·	23·7	13·2	23·9	21·	25·2	19 5
12	21·7	15·	22·3	19·5	23·	15·	22·2	16·4	23·8	20·	24·1	21·
13	22 9	13·5	25·6	13·5	24·5	11·4	23·7	12.8	24·5	15·	24·4	19.5
14	23·8	10·5	23.9	12·1	24·1	9·	23·9	10·2	25·	25·	24·9	19·
15	24·5	9	24 7	11·5	24·5	11·	24 5	10·5	23 9	16·	24·6	22·
16	24·4	15·	24·4	20	23·7	15·	24 2	16·8	24·8	23·	24.7	22·1
17	24·	15·	24 5	20·	24·17	15	24·4	16·8	25·2	20·	25·3	22·2
18	25 1	16·	25 4	18·5	24·1	14·	24·8	16·2	25·6	20·	24 9	21·9
19	23·7	15·	24·	17·	22·5	14·	23·4	15·3	23·4	20·8	24·9	19·
20	22·	12·	22·1	20·	21·8	12·5	22·	14·6	22 9	19·4	23.6	19 2
21	22·1	15·	23·5	14·	23·3	11·	23·	13·3	23·1	22·1	22 9	20.
22	22 5	14·5	22·2	12.	21·9	11·5	22 2	12·7	23·4	23·1	22·9	19.
23	20 9	11·5	22 6	14·5	23.7	11·	22·7	12·3	20·8	16·	20 9	22·
24	24·	11 5	25 2	13·	24·6	11·	24·6	11·8	21·	14·5	21·	17·
25	24·9	12·	23 7	15·5	23·7	12	23·9	13.2	21·6	13·3	22·	17·
26	23·6	11·6	23·8	17·	23·4	13·	23·7	13·8	22·	16·1	23·	14·
27	23·2	15·	24·	17·	23·1	12 1	23·4	14·6	23·	17·1	23·	20·
28	23·1	14·	23 3	20·1	21·2	12·2	22·5	15·4	22·1	19 7	21·6	20·1
29	22·7	13·	22·5	20·	20 4	15·	21·8	16·	21·7	19 1	22·	20
30	21·1	16·	22·	18·	22·5	14·	21·8	16·	22·	18·3	23·1	24·
31									22·3	18·5	22·9	23·1

i ciepłota barometru, oraz średnie dzienne.

piec.				Sierpień.							
Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.	Średnie ciśnienie powietrza	Średnia ciepłota barometru	Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.	Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.	Ciśnienie pow.	Ciepłota baromet.	Średnie ciśnienie powietrza	Średnia ciepłota barometru
god. 10.				god. 7.		god. 2.		god. 10.			
25·4	15·	25.	14·	23·	22·	22.5	21·	21·6	17·	22.3	20.
25 1	15·2	24·4	15·4	22 4	17·	22 8	18·	22 6	17·	22 6	17·3
25 8	13.1	25·9	17.	22·7	17·	23·	24.	21·7	17·	22·5	19.3
26·1	14·	26·2	16·9	22·	25·	22·3	20·5	22 5	17	22·2	20·8
24 8	17·	25·1	18 8	22 4	15·	21·9	20·	21 7	15·5	22	16 8
25·	14·	24·9	15·8	21·2	15·	20·5	19·5	20·6	15·	20 8	16 5
25·4	13·1	25 7	16·7	22·6	5·5	23·	19 7	23.4	13 5	23·	16·
25 4	14 5	25·6	17·	23·8	19·	23·4	20·	22 1	15·	23 1	18·
25 6	15·	26·	17 2	22·3	22.	21·	19·5	20 7	15 5	21·3	19·
25·5	16 1	25 6	18 8	20·7	13·	21·1	14·	21·2	13·5	21·	13·5
24·	15·	24·4	18·5	21·7	17·	21.8	16·	22·	13·	21 8	15 3
23·5	15·5	23·8	18 8	22·0	19	23 6	20 5	23·1	14·	22·9	17·8
24·2	16·	24 4	16 8	24 2	20·	24·1	21·	23 5	14·	24·	18·5
24·7	151·	24 9	19 7	23·8	22·	24·	20	25	17·	23·8	19·8
23 7	17·	24	18·3	23·3	22·	23·4	22·	25·3	16·	23·3	20·
24·3	15·5	24 6	20·2	23·9	17 5	23·8	21·3	25 9	16·2	25 9	18·2
25·3	17·	25·3	19 9	24 2	18·	21·	21·	22·7	16 5	22 6	18·5
24·1	16 9	24·7	18·8	23·4	20.	23 6	22·	22 7	16·5	23·2	19 8
24·4	15 8	24·2	18 5	24·2	13 5	24 5	15	25 6	14·5	24.8	14·3
22·	14·	22·8	17 5	26 2	14.	25 6	16·	25 4	15·	25·7	15·
22.1	16·	22·7	18 4	24·7	13·	24·4	14·	24·4	13·5	24·5	13 5
22·9	16·	23·	18·4	24 7	12·5	24·8	15 5	24 8	13·	24 8	13·5
21·	15·5	20·9	17·7	24·4	18	23·6	17.	22 4	13·	23·5	16·
21·3	14·2	21·1	15·2	21 2	13·5	21 8	14·	21·2	11·	21·4	12·8
21·7	14·	21·8	14 8	21·4	9·	21 9	14	22·2	10·	21·8	11·
22·8	14·	22·6	14·7	22·4	17	22.4	15·	22·6	10·	22·5	14·
22·1	15·2	22·7	17·7	23·	14 5	23·4	14.5	23·	10·5	23·1	13·2
21.6	16·	21 8	18·6	23 6	20.	23·8	14·5	23 4	11·	23·6	15·2
22·1	15.8	21·9	18·3	23·5	15·5	23·	14·5	22·8	12·	23·1	14·
22·6	17·3	22·6	19 5	23·	13·5	23.4	17·	25·5	13·	23.3	14 5
22·5	17·1	22·5	19·6	24·5	14·	25·	18·	24·6	12·2	24 7	14·7

Ciepłota w stopniach Reaumura.

Dnia	Czerwiec.				Lipiec.				Sierpień.			
	godzina				godzina				godzina			
	7.	2.	10.	średnie dzienne	7.	2.	10.	średnie dzienne	7.	2.	10.	średnie dzienne
1	11·6	16.	14·	13·4	11·8	17·	14·3	14 3	17·	20·	16 5	16 8
2	14·5	16.5	14·	15·6	14·	16·8	14 1	15·	17.	18 2	16·5	17 3
3	16·	19·5	16·	17 1	15 5	20·	16·1	17·2	16·9	24·	17	19·3
4	17·	20·	16·	17·7	16·	19	16 2	17·	20·	21·	17·	19 3
5	13·	14·5	13·5	[illegible]	19·5	20 2	16.5	18 6	14 5	21·	15.	16·7
				77·8				82·1				89 3
6	12 8	19	14·	15·3	14 5	18·5	13·5	14·3	15	13·5	15·1	16 2
7	15 5	18·	13·	15·5	14 3	18·5	13·7	14·3	24·1	17·9	12·	14 6
8	15·5	19	14·	16·	15	19·5	14·5	16 3	14 5	19 5	14 9	16 3
9	15	17·	14·	15 7	15·6	20 5	15·	17	16·	20	15	17·
10	15 5	18·	15·5	16 3	16.	19 5	15·	16·8	13·	13 3	13 5	13·3
				78·8				80 7				77 4
11	14·	12·	14·	13·3	16 5	19·5	15	17·	13·	17·1	13 5	14 5
12	11·5	11 9	11·	11 5	19·	21	15·5	18 5	14 5	21·	14·	16 5
13	13·5	13·	11 4	12·7	17·	18	15·1	16 7	15·	20·	14 1	16·3
14	10·	11 3	9·	10·1	15·	19·	15·	16 3	16	19·1	17·1	17 4
15	9 5	12·	11·5	11·	17 3	22	17·	18 7	17·	22.	17	18 7
				78·6				87 2				83 4
16	15·	20·	15·	16·7	15·5	20·3	15 5	16 8	15·	17	16 8	16 3
17	15·	19·	15·	16 4	16·	20·1	15 6	17·3	14 1	21·	16·5	17 2
18	16·	18·1	14·	16·	16·	19 2	14·6	16·7	16	20·	16·5	17 5
19	15·2	17·1	13·3	15·1	14 5	19·	15 3	16 3	13·4	15 2	14 5	14 4
20	14 5	19·5	10·5	14·7	14·8	19·	14·	16·	14 1	16	15·1	15·1
				78·6				84·1				83·3
21	11·	15·1	10 5	12·2	16·5	20	15·	17·2	13·1	13·5	13 5	13·3
22	12·5	12 5	11 5	12·	15 5	18·5	16 5	16·7	12 5	16·	13 1	13 9
23	11·5	14·5	11·	12 3	17 5	22·	15·	17 5	12 5	16·1	13 5	14·
24	11·5	13·	11·5	12·	17.5	21·	16·	18·1	13 5	14·	11·3	13·
25	11	15·5	12·	13·	16·	22·	15·8	18·	9.	13 9	10·	11·
				61·5				87 5				65·2
26	14 1	17·	13·1	14·7	14 5	17 5	15·	15 7	9·1	15 2	10 1	11 7
27	13.	17·	13 5	14·5	14·	17·	14·	15	11·	14 5	10 5	12·
28	13·2	18 5	13·6	14 4	16·	14·	15 1	15·	12·	14.1	11·5	12 8
29	15·	18 3	15·	16·1	17·	20	16 1	17·7	15·1	15 0	12 5	14 2
30	14·5	18·	14·1	15 4	17	21·	16·	18·	12·5	17·	12·5	14·3
				75·1				81·4				65 0
31	—	—	—	450·7	18·	23	17·1	19·3	14 5	18	12·	14 2
								49·70				474·8
Średnie miesięczne				15·				16·6				15 7

Stan nieba.

Dnia	Czerwiec.				Lipiec.				Sierpień.			
	godzina				godzina				godzina			
	7.	2.	10.	średnie dzienne	7.	2.	10.	średnie dzienne	7.	2.	10.	średnia dzienna
1	0 m.	2·	0		1·	6·	—		6·	0	0	
2	0	0	0		5·	2·	4·		6·	2·	0	
3	0	1·	0		2·	2.	0		0	0	0	
4	0	0	1·		0	0	0		2·	5	0	
5	8·d/$_2$	5·	5·		3·	7·	10·	deszcz	6·	4·	0	
6	8·d/$_2$	2·	0		10·	4·	0		6·	5·	8·	deszcz.
7	0	0	0		0	0	0		7·	4·	0	
8	1·	3·	0		1·	2·	0		0	0	0	
9	1·	1·	0		4·	0	3·		0	0	10·	deszcz
10	3·	2·	0		5·	4·	3·		10 d.	10·	10 d.	
11	1.	10	0	10 m.	0	3·	2·		2·	8·	0	
12	6.	6·	4·		1·	2·	2·		4·	6	0	
13	3·	5·	10·	deszcz	2·	10·	4·	deszcz	5·	—	0	
14	10 d	6	10·	deszcz	8·	4·	0	deszcz	0	1·	1·	
15	10·	5·	0		0	0·	0		0	6·	4·	
16	4·	0	0		8·	5·	3·	deszcz	7.	5	2·	
17	6 d/$_2$	6·	0		0	0	0		5·	8·	3·	
18	2·	4·	0		0	0	0		3·	5·	10·	deszcz
19	5 d/$_2$	2	0		2	5·	3		9·	8·	8·	deszcz
20	0	3	0		1·	4·	0		10·	8·	0	
21	0	3·	0		0	0	0		10·d.	10·d.	0	
22	3·	10 d.	10·d.		4·	8·	6·		6·	6·	2·	
23	10·d	10·	0		5·	6·	7·	deszcz	0	0	0	
24	0	0	0		2·	4·	10·	deszcz	8 d.	6·	5·	
25	0	0·	0		6	2·	1·		7.	4·	0	
26	0	2·	3·		8·	5·	8·	deszcz	0	7·	3·	
27	0	5·	2·		10·	8·	6	deszcz	5·	7·	1·	
28	1·	0	4·		8·	0	0		4·	5·	0	
29	0	0	2·		8·	6·	0		4·	6·	1·	
30	1·	1·	2·		0	3·	0		6.	9·	0	deszcz
31	—	—	—	—	5·	6·	0		0	0	0	

Kierunek i moc wiatru.

Dnia	Czerwiec.			Lipiec.			Sierpień.		
	godzina			godzina			godzina		
	7.	2.	10.	7.	2.	10.	7.	2.	10.
1	w. 1.	w.	0	płw.	z. 1.	z. 2.	płn. 1.	pn.	pn.
2	w. 2.	z pł. 2.	pł. 2.	w. 1.	w. 1.	w. 1.	pn. 1.	pł. 1.	pł.
3	w. 2.	z pł. 2.	pł. 3.	w. 1	w. 1.	pn.	pł. 2.	pł. 3.	pł.
4	pł. 2.	pł. 2.	pł. 1.	pn. 1.	pn. 2.	pn. 3.	pł. 1.	pn. 0	pł. 0
5	0	w. 1.	0	pd. 3	pł. 2.	pd.	pł.	z. 1.	z.
6	pn. 1.	0	0	pd.	pn. 3	pn.	z. 1.	pł. 3.	pł.
7	0	0	0	z. 1.	pn.	pd. 1.	pł. 3.	pł. 2.	pł.
8	pł. 1.	w. 3.	0	pn.	z. 2	0	pł. 2.	pł. 3.	pł. 5.
9	pn. 1	pn.	pn.	pn. 1.	pn. 2.	pn. 1	pł. 3.	pł. 4.	pł.
10	pł 3	płw. 5.	0.	z. 1.	pn.	pł.	z:	pł.	pł.
11	pł. 1.	w. 1.	0	pn.	pł.	pł.	pł. 2.	z. 1	z. 0
12	pł. 1.	pł. 6.	płz. 2.	pł. 2.	pn.	pd.	pł. 1.	pł 0	pł.
13	pł. 1	płz.	płz. 3	pł.	w. 1.	w.	pł.	pł.	pł. 0
14	pn. 1.	płz. 2.	płz. 3.	z.	pn.	w.	z. 1.	pł. 2.	pł. 7.
15	pn.	pn. 5	pn.	w.	w.	w.	pł. 6.	płw.	płz.
16	pn. 1.	pł. 1.	0	pł.	pn.	w.	z. 1.	zpł.	z.
17	pł.	pł. 2.	0	z. 1.	płz.	pł.	pn. 0	z. 3.	z. 0
18	pn. 2.	w. 1.	0	w. 1.	wpł.	pł.	z. 0	w. 2.	w.
19	pł. 2.	z. 2.	0	z.	w. 2.	w. 1.	w. 1.	w. 1.	w. 1.
20	z. 1.	w. 1.	w.	z.	z.	pł.	pn.	pn. 3.	pn.
21	pn. 1.	pł. 2.	0	pł.	pn.	pł.	w. 1.	w. 1.	w. 1.
22	pł. 3	pł. 1.	płz. 4.	w.	w.	pł.	w. 1	w. 1.	w. 0
23	w. 1.	w. 1.	0	pł.	pł. 3.	pł.	pł. 0	z. 2.	z.
24	z. 3	pł. 3.	pł.	pł.	pł.	pł.	pł 1.	pn. 2.	pn. 1.
25	pł.	—	—	z.	pł.	w.	pł. 1.	z.	z.
26	pn.	—	—	pn.	pł.	pł.	pł. 2.	pł. 2.	pł. 2
27	pn.	płz.	pł. 1.	w.	w.	w.	pł. 1.	z. 1.	z. 0.
28	w. 2.	płw. 1.	płu 2.	w. 2.	pn.	pn	w. 1.	pn. 1.	pn. 2.
29	pł. 1.	pł. 1.	pł. 3.	pn. 1.	pł.	pn.	pł. 2.	pł. 3.	pł. 1
30	płz.	pł. 3.	płz. 2.	pł.	pł.	0	pł. 3.	pł. 0	0
31	—	—	—	z.	w.	0	w.	z.	z.

Wyniki spostrzeżeń meteorologicznych.

Wyniki spostrze-

Dzień	Czerwiec.								Li-			
	Średnie ciśnienie powietrza w liniach paryzkich	Średnia ciepłota barometru	Średnia ciepłota dzienna	Średnie zachmurzenie*)	Kierunek wiatru**)	Natężenie wiatru	Deszcz	Średnia ciepłota pięciodniowa	Średnie ciśnienie powietrza w liniach paryzkich	Średnia ciepłota barometru	Średnia ciepłota dzienna	Kierunek wiatru**)
1	21·	16·2	15·9	1.	w.	1.	—	—	25·	14·	14·3	z
2	26·4	17·	15·6	0	zpł.	2.	—	—	24·4	15·4	15·	w.
3	26·	16·6	17·1	0.	pł.	3.	—	—	25 9	17·	17·2	w.
4	25·9	18·2	17·7	0.	pł.	2.	—	—	26 2	16·9	17·	w.
5	25·6	13·8	13·5	6.	w.	1.	d.	15·2	25 1	18·8	18·6	pn.
6	24·3	15·7	15·3	3.	0.	0.	d. 2.	—	24·9	15·8	14·3	pł.
7	24·8	15 5	15·5	—	0.	0	—	—	25·7	16·7	14·3	pn.
8	25·5	16 2	16·	1.	w.	3.	d. 2.	—	25·6	17·	16 3	—
9	25·8	18 3	15·7	—	pn.	1.	—	—	26·	17.2	17·	z.
10	24·2	16·8	16 3	1	płn.	5.	—	15·7	25·6	18 8	16 8	pn.
11	23 7	13·2	13·3	4.	0.	—	mgła	—	24·4	18 5	17·	—
12	22·2	16 4	11 5	6.	pł. 6.	6.	—	—	23·8	18 8	18·5	—
13	23.7	12 8	12·7	6.	płz.	3	d.	—	24·4	16·8	16·7	pł.
14	23·9	10 2	10 1	9.	łz.	3.	d	—	24 9	19 7	16·3	w.
15	24·5	10 5	11·	5.	pn.	5.	—	15 7	24·	18 3	18·7	—
16	24·2	16·8	16 7	1.	pł	—	—	—	24 6	20·2	16·8	—
17	24·4	16·8	16·4	4.	pł.	2.	d. 1.	—	25·3	19·9	17·3	—
18	24 8	16·2	16·	2.	pn.	2.	—	—	24 7	18·8	16 7	z.
19	23·4	15 3	15 1	2.	z.	2.	d. 2.	—	24·2	18·5	16·3	w.
20	22·	14 6	14 7	1.	—	—	—	15·8	22·8	17 5	16·	w.
21	23.	13·3	12·2	1.	pł	2.	—	—	22·7	18·4	17·2	—
22	22·2	12 7	12·	8.	płz.	4.	d.10	—	23·	18·4	16·7	pł.
23	22·7	12·3	12·3	7.	—	—	d.10.	—	20·9	7·7	17 5	w.
24	24 6	11·8	12·	—	zpł.	3.	—	—	21·1	15·2	18 1	pł.
25	23·9	13·2	13·	—	—	—	—	12·3	21·8	14 8	18·	pł.
26	23·7	13 8	14·7	—	—	—	—	—	22·6	14·7	15·7	—
27	23·4	14·6	14 5	—	—	—	—	—	22·7	17·7	15·	pn.
28	22 5	15·4	14·4	—	płw.	2.	—	—	21·8	18·6	15·	w.
29	21·8	16·	16.1	—	pł.	3.	—	—	21·9	18·3	17·7	w.
30	21 8	26·	15·4	—	płz.	3.	—	15·	22 6	19 5	18·	pn
31	—	—	—	—	—	—	—	—	22·5	19·6	19·3	—
Średnie miesięczne								15·				

*) Zachmurzenie średnie z całego dnia.

**) Przy wiatrach które wiały jednego dnia oznaczonomoc i kie-

żeń meteorologicznych.

piec.				Sierpień.							
Natężenie wiatru	Średnie zachmurzenie	Deszcz	Średnia ciepłota pięciodniowa.	Średnie ciśnienie powietrza w liniach paryzkich	Średnia ciepłota barometru	Średnia ciepłota dzienna	Średnie zachmurzenie	Kierunek wiatru *)	Natężenie wiatru	Deszcz	Średnia ciepłota pięciodniowa.
2.	2.	—	—	22·3	20·	16·8	2.	pł.	1.	—	—
1.	3.	—	—	22·6	17·3	17·2	3.	pł.	1.	—	—
1.	1.	—	—	22·5	19·3	19·3	—	pł.	2.	—	—
1.	—	—	—	22·2	20·8	19·3	2.	pł.	—	—	—
[illegible]	7.	d.	16·4	22·	16·8	16·7	3.	z.	1.	—	17·6
[illegible]	5.	—	—	20·8	16·5	16·2	6.	pł.	3.	d.	—
[illegible]	—	—	—	23·	16·	14·6	4.	pł.	3.	—	—
—	1.	—	—	23·1	18·	16·3	—	pł.	5.	—	—
[illegible]	2.	—	—	21·3	19·	17·	—	pł.	4.	—	—
[illegible]	4.	—	16·1	21·	13·5	13·3	3·	pł.	—	d.	15·5
—	2.	—	—	21·8	15·3	14·5	10.	z.	—	d. d.	—
—	1.	—	—	22·9	17·8	16·5	3.	—	—	—	—
2.	5.	d.	—	24·	18·5	16·3	3.	—	—	—	—
1.	4.	d.	—	23·8	19·8	17·4	1.	pł.	7.	—	—
—	—	—	17·4	23·3	20·	18·7	3.	pł.	6.	—	16.7
—	5.	d.	—	23·9	18·2	16·3	5.	z.	—	—	—
—	—	—	—	22·6	18·5	17·2	5.	z.	2.	—	—
1.	—	—	—	23·2	19·8	17·5	6.	w.	2.	—	—
1.	3.	—	—	24·8	14·3	17·4	8	w.	1.	d.	—
2.	1.	—	16·8	25·7	15	15·1	6.	pn.	2.	d.	13·
—	—	—	—	24·5	13·5	13·3	6.	w.	1.	—	—
—	6.	—	—	24·8	13·5	13·9	5.	w.	—	d.	—
—	6.	d.	—	23·5	16	14·	0.	z	2.	—	—
3.	5.	d.	—	21·4	12·8	13.	4.	pn.	2.	d.	—
—	3.	—	16·3	21·8	11·	11·	3.	z	—	—	13·
—	7.	d.	—	22·5	14·	11·7	3.	pł.	2.	—	—
—	8.	d	—	23·1	13·2	12·	4.	z.	1.	—	—
—	3.	—	—	23·6	15·2	12·8	3.	pn.	1.	—	—
2.	5.	—	—	23·1	14·	14·2	4.	pł.	3	—	—
—	1.	—	16·3	23·3	14·5	14·3	5.	pł.	3.	—	13·
—	4.	—	—	24·7	14·7	14·2	0.	z.	—	d.	—
			16								15·7

runek najmocniejszego z nich.

Wynik spostrzeżeń meteorologicznych.

	Czerwiec	Lipiec	Sierpień
Co do ciśnienia:			
Największe . .	dnia 9° 26·7	dnia 7° 26·4	dnia 20° 25 7
Najmiejsze . . .	dnia 1° 20 9	dnia 23° 20.8	dnia 10° 20·7
Co do ciepłoty:			
Największa . .	dnia 20° 20·	dnia 15° 22·	dnia 3° 24·
Najmniejsza . .	dnia 14° 9.	dnia 6° 13 5	dnia 25° 10·
Co do pogody:			
Dni całkiem pogodnych	16·	18·	13·
Dni pół pogodnych	3·	4·	6·
Dni pół pogodnych z deszczem . .	5·	5·	6·
Dni pochmurnych	1·	2·	3·
Dni pochmurnych z deszczem . .	5·	2·	3·
Co do wiatrów:	północny	wschodni	południowy.
Wiatr panujący.			